

# ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

## I. ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима садржан је у одредби члана 97. тачка 10. Устава Републике Србије, према коме Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог систем у области образовања.

## II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима (у даљем тексту: Закон), који је припремило Министарство просвете, предвиђа унапређивање примене појединих законских решења у смислу подршке остваривању прописаних циљева образовања и васпитања и то развијања личног и националног идентитета, развијања свести и осећања припадности Републици Србији, поштовања и неговања српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина на простору Републике Србије, развијања интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине, као и у делу обезбеђивања уџбеника и других наставних средстава за ученике, а у циљу обезбеђивања и унапређивања квалитета, доступности и праведности система образовања и васпитања.

Овим изменама обухваћене су одредбе које се односе на увођење обавезног наставног средства, односно националне читанке, као и оквир садржаја, затим процес припреме, укључујући и формирање ауторског тима и рецензентске комисије, надаље процес одобравања националне читанке и обезбеђивање средстава за финансирање набавке националне читанке. Осим тога, Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима обухвата и одредбе које се односе на обезбеђивање бесплатних уџбеника за ученике, установе и полазнике, као и одредбе које се односе на начин обезбеђивања средстава за нискотиражне уџбенике.

Све наведено, а посебно питање нискотиражних уџбеника не би било могуће решити без доношења измена и допуна Закона, имајући у виду да ову материју није могуће уредити подзаконским актом, што је уједно и разлог који доношење закона чини јединим начином за решавање проблема.

## III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Нацрта закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима (у даљем тексту: Нацрт закона) извршена је измена члана 1. којом се уводи обавезно наставно средство, чиме је оно издвојено као посебна категорија наставних средстава.

Чланом 2. Нацрта закона извршена је допуна члана 3. Закона којим је прописана национална читанка као обавезно наставно средство за све ученике основног и средњег образовања и васпитања који наставу похађају на српском језику, те да се национална читанка користи у циљу развијања личног и националног идентитета, развијања свести и осећања припадности Републици

Србији, поштовања и неговања српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина на простору Републике Србије, развијања интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине. Допуном је предвиђено да национална читанка обухвата садржаје програма предмета српски језик, односно српски језик и књижевност, свет око нас, природа и друштво, историја, географија, ликовна култура и музичка култура, у складу са планом и програмом наставе и учења за одређени разред, односно циклус основног и средњег образовања и васпитања, као и да обухвата садржаје предмета: 1) првог и другог разреда основног образовања и васпитања; 2) трећег и четвртог разреда основног образовања и васпитања; 3) свих разреда другог циклуса основног образовања и васпитања; и 4) свих разреда средњег образовања и васпитања.

Чланом 3. Нацрта закона извршена је измена и допуна члана 10. Закона, којом се детаљније уређује обезбеђивање средстава за финансирање припреме и набавке националне читанке за све ученике основних и средњих школа који остварују образовно-васпитни рад на српском језику у буџету Републике Србије, као и да начин и рокове доделе и враћања уџбеника и националне читанке који се финансирају средствима из буџета утврђује Влада.

Осим тога, допунама је омогућено да се средства за финансирање набавке и доделе бесплатних уџбеника и приручника могу обезбедити и у буџету јединице локалне самоуправе, као и да надлежни орган јединице локалне самоуправе ближе одређује услове, критеријуме, начин и поступак финансирања, односно суфинансирања из буџета јединице локалне самоуправе.

Предвиђено је и да јединица локалне самоуправе средства ова средства може реализовати преко организационог облика чији је оснивач, да о својој одлуци да финансира, односно суфинансира набавку и доделу уџбеника и приручника, обавештава Министарство најкасније до 1. фебруара текуће календарске године за наредну школску годину.

Чланом 4. Нацрта закона извршена је измена и допуна члана 11. Закона којим се уређују питања нискотиражних уџбеника и финансирања нискотиражних уџбеника. Измене се односе на прецизирање одредбе који уџбеници се сматрају нискотиражним уџбеницима. Изменама су обухваћене и одредбе које се односе на обезбеђивање средстава за издавање нискотиражних уџбеника од стране Центра за нискотиражне уџбенике у оквиру јавног издавача у ситуацијама када (приватни) издавач не издаје одговарајуће нискотиражне уџбенике и дат је основ да Влада, у складу са расположивим средствима буџета Републике Србије, доноси одлуку о суфинансирању припреме и/или набавке нискотиражних уџбеника које издаје центар за нискотиражне уџбенике до 1. септембра текуће године за наредну школску годину.

Чланом 5. Нацрта закона извршена је измена члана 14. Закона којом је прецизирано да издавање уџбеника, приручника, додатног наставног средства, дидактичког средства и дидактичког игровног средства може да обавља јавно предузеће које је регистровано за делатност објављивања уџбеника чији је оснивач Република Србија, предузетник или друго правно лице које је регистровано за издавачку делатност. Допуном је утврђено да издавање националне читанке обавља јавни издавач.

Чланом 6. Нацрта закона извршена је допуна чланом 14а, којим је уређено да јавни издавач формира ауторски тим за припрему националне читанке и то појединачно за сваки ниво израде читанке, као и да јавни издавач расписује јавни позив за избор чланова ауторског тима за припрему националне

читанке, а који чине лица са интегритетом и ауторитетом у области за коју су изабрани. Осим тога, предвиђено је и да јавни издавач расписује и јавни позив за избор чланова рецензентске комисије на исти начин као и за избор чланова ауторског тима за припрему националне читанке.

Чланом 7. Нацрта закона извршена је допуна члана 16. Закона, којом је прописано да је планом уџбеника, за све разреде, предвиђена и национална читанка.

Чланом 8. Нацрта закона извршена је измена и допуна члана 22. Закона, којом је прецизиран садржај прилога који се доставља уз захтев за одобрење рукописа уџбеника. Осим тога, извршене су и измене које се односе на састав рецензентске комисије.

Чланом 9. Нацрта закона извршена је измена и допуна члана 23. Закона у делу који се односи на рок за достављање стручне оцене уџбеника. Поменути рок је повећан са 60 на 90 дана, јер се у пракси показало да рок од 60 дана није довољан у случају када је Заводу достављен велики број уџбеника за које треба дати стручну оцену. Предвиђена је и измена да Завод, односно Покрајински завод може, пре доношења стручне оцене, уколико рукопис садржи мање недостатке, једном вратити издавачу рукопис уџбеника на дораду, уз образложење свих уочених недостатака, ради њиховог отклањања. Ова измена доприноси подизању квалитета рукописа уџбеника за које издавач подноси захтев за одобравање, јер су досадашња искуства са применом Закона из 2018. године, у коме је одговарајући став гласио да ће Завод, односно Покрајински завод, пре доношења стручне оцене, уколико рукопис садржи недостатке, једном вратити издавачу рукопис уџбеника на дораду, уз образложење свих уочених недостатака, ради њиховог отклањања, показала да се број уочених недостатака током примене Закона вишеструко повећавао, што за последицу има трошење људских и материјалних ресурса. Осим тога, извршена је и допуна да у току поступка давања стручне оцене уџбеника у електронском облику није дозвољено вршити измене у уџбенику осим када су у питању измене које се односе на враћање на дораду од стране Завода. Уколико Комисија Завода утврди да се у уџбенику врше измене у периоду од дана предаје захтева за одобравање уџбеника до дана добијања документа којим се уџбеник враћа на дораду или дана доношења стручне оцене (уколико уџбеник није враћен на дораду), захтев за одобравање уџбеника се одбија. Допуна је предложена због тога што је примећено да поједини издавачи врше измене електронског уџбеника током прегледања уџбеника, што за последицу може имати недостатке у одобреном уџбенику, јер ти недостаци нису постојали у уџбенику у тренутку прегледа тог дела уџбеника. Избрисана је одредба која се односи објављивање стручних оцена одобрених уџбеника на сајту Завода, односно Покрајинског Завода, јер се у стручној оцени одобреног уџбеника наводи да су сви показатељи Стандарда квалитета уџбеника испуњени, односно стручне оцене одобрених уџбеника су скоро идентичне, разликују се само по називу уџбеника, аутора, издавача, због чега није потребно објављивање истих на сајту Завода, односно Покрајинског завода.

Чланом 10. Нацрта закона извршена је допуна члана 25. Закона, због усаглашавања процедуре одобравања додатних наставних средстава, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава са процедуром одобравања уџбеника која је прописана у члану 23. Закона. Предвиђена је и измена у делу који се односи на рок за одобравање додатних наставних средстава, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава.

Поменути рок је повећан са 45 на 60 дана, јер се у пракси показало да рок од 45 дана није довољан за одобравање обимнијих додатних наставних средстава, као што су збирке задатака, граматике, речници и слично.

Чланом 11. Нацрта закона извршена је допуна члана 28. Закона, чиме се дефинише да рукопис националне читанке одобрава министар.

Чланом 12. Нацрта закона извршена је измена и допуна члана 34. Закона којом се прецизира да школа уџбенике бира из каталога уџбеника и о избору уџбеника обавештава савет родитеља, као и да уколико у каталогу уџбеника нема одобрених уџбеника за наставу на језику и писму националне мањине, школе из каталога одобрених уџбеника на српском језику врше избор уџбеника који ће бити преведен на језик и писмо националне мањине, односно бирају издавача за уџбенике изворно писане на језику и писму националне мањине.

Прецизиране су и одредбе које се односе на достављање одлуке о избору уџбеника од стране школе, као и да је коначна одлука о уџбеницима који ће се користити у настави обавезујућа и објављује се на видном месту у школи и на званичној интернет страници школе.

Осим тога утврђено је и рок за издавача да обавести Министарство да ли ће сам издати изабрани уџбеник, те је предвиђено да уколико издавач не издаје изабрани уџбеник министар обавештава јавног издавача, који је у обавези да га преведе, односно да га припреми и изда као уџбеник који је изворно писан на језику и писму националне мањине, како би се благовремено обезбедили одговарајући уџбеници за све ученике.

Чланом 13. Нацрта закона извршена је измена члана 38. Закона, чиме је предвиђена померање рока за уплату средстава за обезбеђивање нискотиражних уџбеника, ради усклађивања са изменама у члану 11. Закона.

Чланом 14. Нацрта закона превиђена је допуна члана 43. Закона, којом се уводи новчана казна за издавача уџбеника који не уплати у буџет Републике Србије средства за издавање нискотиражних уџбеника у износу 2% остварених нето прихода од продатих уџбеника у претходној календарској години, најкасније до 30. априла текуће године, сагласно изменама предвиђеним у члану 11. Закона. Ова допуна превиђена је као механизам који ће допринети ефикасности примене предложених измена.

Чланом 15. Нацрта закона превиђена је допуна Закона чланом 46а, којим се уређује обавеза јавног издавача да расписше јавни позив за избор ауторског тима за припрему националне читанке у року од 15 дана од дана ступања на снагу овог закона. Новим чланом је предвиђено и да ће коришћење националне читанке у основним и средњим школама почети од школске 2024/2025. године. Ове одредбе уведене су ради прецизирања рокова за примену одговарајућих предложених решења у Нацрту закона.

Чланом 16. Нацрта закона уређено је да закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

#### **IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА**

За спровођење овог закона нису потребна средства у буџету Републике Србије.

## **V. АНАЛИЗА ЕФЕКТА ЗАКОНА**

У складу са одредбама члана 40. став 2. и члана 46. став 6. Пословника Владе („Службени гласник РС”, бр. 61/06 - пречишћен текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 и 8/19 - др. уредба), уз Нацрт закона о изменама и допунама Закона о уџбеницима, Анализа ефеката закона приложена је уз остале документе приликом слања на мишљење Републичком секретаријату за јавне политике.